

TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

Band 5

November 1914

N:r 11

Prenumerationspris inkl. postarvode:
För helt år Kr. 5: —
Lösnummerpris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
BRANDCHEFEN I SUNDSVALL G. HELLGREN.
RIKSTELEFON 160.

Minimiannonspris 80 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år
Boktryckeri-Aktiebolaget i Sundsvall 1914.

Vattenskador vid eldsvådor.

I medvetande om att vattnet är det enda medlet till släckande af verkliga eldsvådor och med erfarenhet af huru maktlös människan står mot den rasande elden, då vattnet tryter, har så att säga en vana inrotat sig att tillgodogöra sig hvad som var att få i fråga om vattentillgång. Att så varit må man ej förundra sig öfver, då före ångsprutorna och de effektiva vattenledningarnas tid vattenbristen vid hvarje brand var ytterst kännbar. Men, sedan man lyckats få dessa modernare vattenskaffningsmedel, har man tagit skadan igen och rent af frossat i njutningen af att se deras effekt. Man njöt af att stå på marken och se huru de väldiga vattenstrålarna i höga bågar öfveröste de brinnande byggnaderna. Lyckade och betecknande fotografier af dylika situationer finnas från ej alltför aflägsen tid tillbaka och själf har jag varit i tillfälle se huru man i en mindre stad vid en liten eldsvåda i ett lågt uthus använde sin nya vattenlednings ovanligt kraftiga strålar. Man nöjde sig ej ens med att använda dubbla brandposthufvud eller grenrör utan drog långa slangledningar från flere brandposter.

Då ångsprutor skulle anskaffas var det en själfklar sak att man tog till de mest vattengifvande, och vi behöfva blott se på de med dessa för några tiotal år tillbaka levererade munstyckenas dimensioner för att fatta hvilken vikt man fäste vid vattenkvantiteten. Till de levererade ångsprutorna hörde alltid ett par strålrörstativ af järn för att kunna säkert stöda strålröret vid marken och ösa vattnet i båge uppåt, ett förfarande, som knappast vid eftersläckning i ruinhögar har berättigande. Liknande har i allmänhet fallet varit vid utrustandet af sjöångsprutor. Man har hållit sig till några få grofva strålar, men grenrörens antal är ytterst litet om ens något finnes. Ja det har t. o. m. händt att ett grenrör funnits, men icke till förgrenande af en slangledning i två, utan till förenande af två ledningar till en gröfre stråle, sågot som visserligen kan förekomma, men endast i några få undantagsfall.

Vid en brand i ett träkolsupplag, hvarvid åtskilliga sjö- och landångsprutor medverkade, drogs från en af de kraftigaste båtarne en grof slang till ett i närheten liggande tomt skjul, som hvarken fattat eld eller knappast var hotadt, och det bespolades oafbrutet invändigt medels en minst 40 mm. stråle.

Från »folket» kring en obetydlig brandplats har man kunnat höra sådana yttranden som: där stå de bara och hugga när det finnes vattenledning.

Ej ens brandstodsbolagen kunna fullt fritagas från benägenheten att bedöma vattenledningseffekten efter den på viss tid gifna vattenmängden, hvarför också strålrörsmunstycken af viss storlek anbefallts och lagts till grund för beräkning af effekten. För beräkningarna kan ju en sådan bestämmelse vara fullt berättigad, men däremot bör ej en minimividd å munstyckena anbefallas för släckningsarbetet. Användandet af ställbara munstycken borde däremot mera allmänt anbefallas.

Äfven benägenheten hos befälet att visa sig hafva på kort tid verkställt en släckning har kunnat vara orsak till alltför riklig vattengifning. Man har ansett sig böra kvarblifva på brandplatsen kortaste möjliga tid för att åter vara på stationen beredd på eventuell ny utryckning. En värnpliktig kårs personal har kanske ej tid att dröja länge. Ingen känner personligt ansvar för vattenskadorna.

I detta ämne skrifver Gjallarhornet följande:

Då vi från brandförsäkringshåll, särskildt från brandinspektörer, ofta hört den åsikten uttalas, att brandkårerna vid många tillfällen användt allt för mycket vatten särskildt vid släckning af vindseldsvådor, så att onödigt stora vattenmassor blifvit följden, hafva vi vänt oss till Stockholms stads brandchef, kapten A. Svinhufvud, med begäran om uttalande i saken, och har han nu tillställt oss följande meddelande:

»Alltför frikostig vattenbegjutning» har i allmänhet gifvetvis ingen betydelse såvida ej därvid *onödig* skada anställs på fast och lös egendom.

Brandinspektörernas uttalande torde hufvudsakligast afse släckandet af vindseldsvådor, hvarvid det genom brandbotnarna nedrinnande vattnet torde gifva upphof till det kategoriska uttalandet.

Men enbart påståenden äro ej tillräckliga, bevis torde i hvarje särskildt fall framläggas.

För att kunna afgöra, huruvida för riklig vattenbegjutning förekommit vid en eldsvåda, torde emellertid med nödvändighet fordras att vederbörande ungefär samtidigt med brandkåren anländer till brandstället.

Jag är öfvertygad om, att hvarje ansvarskännande befälhavare gör allt hvad i hans förmåga står för att

så litet vatten som möjligt användes eller med andra ord gör allt för att undvika onödig vattenskada.

Jag vill gifvetvis icke förneka, att vid vissa tillfällen äfven af yrkesbrandkårer, Stockholms brandkår icke undantagen, ovedersägligen användts för mycket vatten, men torde dessa utgöra undantag icke regel.

En vindseldsvåda — jag håller mig uteslutande till dylika eldsvådor — måste ju släckas på ett eller annat sätt med vatten. Därvid kan det i de flesta fall ej förhindras, att vatten nedrinner genom de i allmänhet mycket bristfälliga brandbottnarna och åstadkommer skador i underliggande våningar.

Har man tillgängliga krafter, vidtagas, så snart släckningsarbetet det medgifver, åtgärder mot förhindrande af vattenskador, men huru många brandkårer i vårt land hafva det.

Brandkårens uppgift är att till hvarje pris släcka eldsvådor visserligen på bästa sätt med åstadkommande af så liten skada som möjligt.

Att vid eldsvådor skydda lösöre eller undanskaffa vatten i våningar och lokaler, hvarest det icke brinner, tillkommer, vill jag uttryckligen betona, icke brandkåren, men väl respektive försäkringsgifvare, ifall de vilja minska sina förluster.

Att så verkligen är förhållandet torde bevisas af det faktum att försäkringsbolagen i ett flertal stora städer såsom t. ex. London och Paris med stora kostnader underhålla särskilda skyddskårer.

Som det emellertid är en hederssak för en brandkår, att med vatten skada så litet som möjligt, har det blifvit en praxis att i den mån tillgängliga krafter göra det möjligt, inskränka dylika skador, men detta sker alltid frivilligt och kan endast verkställas om eldsläckningsarbetet det medgifver. Bäst vore emellertid, om all vattenbegjutning särskildt vid vindseldsvådor kunde undvikas.

Det låter ju tänka sig, att en brinnande vind fick afbrinna under kontroll och vore det frestande anställa ett dylikt experiment.

Betingelserna härför äro bland annat, att elden uppstår vid dagsljus, att vindstilla råder och att husets och vindens byggnadssätt och läge är sådant, att någon fara icke förefinnes hvarken för själfva egendomen eller det omgifvande grannskapet. Men äfven om ett dylikt experiment utfaller tillfredsställande, hvilket ej är så säkert, torde ett sådant förfarande endast i sällsynta undantagsfall kunna tillämpas, hvarför eldsvådor framgent som hittills komma att släckas med vatten i den mängd som omständigheterna fordra, till dess något lämpligare släckningsmedel uppfunnits.

Vissa åtgärder kunna dock vidtagas redan vid byggandet af boningshus afseende att inskränka en utbruten vindseldsvåda och minska vattenskadornas omfattning.

Dessa åtgärder bestå i vindarnas afskiljande i mindre delar förmedelst brandsäkra väggar samt genom mot vatten mera motståndskraftiga brandbottnar, försedda med aflopp.

På initiativ af brandchefen föreskrifver byggnadsnämnden i Stockholm numera den förstnämnda åtgärden med stöd af byggnadsstadgan § 38.

De senaste vindseldsvådorna understryka också kraftigt nödvändigheten af denna åtgärd.

Vidtagandet af den senare åtgärden torde däremot icke lagligen kunna föreskrifvas.

Bäst vore att förlägga vindskontoren i källarna, hvilket mycket väl låter sig göra i hus med centralvärmeledning. Källarna böra i sådant fall gifvetvis icke stå i förbindelse med husets trappor utan hafva direkta nedgångar från gården. Tillses bör äfven, att

rök icke heller på något annat sätt kan upptränga i öfverliggande våningar, hvarjämte inredningen bör göras så brandsäker som möjligt.

I stället för vindar fulla af skräp skulle med vindskontorens förläggande i källaren erhållas idealiska bostadsvåningar.

Slutligen tillåter jag mig omnämna hvad som åtgjorts vid Stockholms brandkår i och för minskande af vattenskador.

På hvarje automobilmotorspruta (stege) medföras tvänne pressenningar, åtta kvastar och åtta skyfflar, hvarjämte på Johannis och Katarina brandstationer ständigt finnas tillgängliga å hvardera stationen tio säckar med sågspån.

Då så ske kan eftertelefoneras civilt arbetsfolk och pressenningar.

Med ofvanstående har jag visserligen icke vederlagt brandinspektörernas påståenden, men dessa hafva heller icke presterat några bevis för desamma.

*

Till ofvanstående intressanta uttalande vilja vi blott foga den anmärkningen, att allmänna åsikten bland brandförsäkringsmännen torde vara den, att, hvad Stockholms stad angår, vattenskadorna vid eldsvådor därstädes betydligt minskats under de senare åren.

(Gjallarhornets) Red.

Ofvanstående uttalanden af Stockholms brandchef gälla, som synes, egentligen vindseldsvådor, hvarpå staden också alltid haft god tillgång. Redan länge hafva också uttalanden rörande önskvärdheten af nämnda skyddsåtgärder gjorts.

Det stora antalet vindseldsvådor i Stockholm är ju helt förklarligt genom den omständigheten att de flesta hus äro hyreskaserner, som dessutom inrymma industrier och affärer. Att byggherrar och husägare sträfvat efter största möjliga antal rum är gifvet och följderna därav blifver att i själfva våningarna, lägenheterna, ett minimum af utrymme återstår till förvaringsplatser för diverse förnödenheter, varor, obegagnade möbler, samt äfven ved och kol. Det stora antalet hyresgäster medför också behovet af motsvarande antal vindskontor. Vindarna belamras sålunda med massor af trävirke för afbalkningar och brännbara ämnen af alla slag. En börjande brand sprider sig därför ytterst hastigt. Anledningarna till antändning äro mångahanda, slarf säkerligen den vanligaste. Det är dessa missförhållanden, som gifvit upphovet till talet om vindskontor i källaren. Detta uppslag bör naturligtvis ses från många sidor, men ur synpunkten af trygghet mot eldfara och vattenskada torde intet finnas att invända. Såsom en parentes må dock nämnas, att eldsvådor i stora källare med mången gång tränga och invecklade passager erbjuda ganska stora svårigheter vid släckningsarbetet bland annat på grund af svårigheten att aflägsna röken och att ernå angreppspunkter; faran för brandmanskapet är ej heller obetydlig.

Risken för antändning om vinden helt inredes till boningsrum, är utan tvifvel mindre än fallet är vid de vanliga vindarna. Om vidare en eld i sådan bostadsvåning uppkommer är sannolikheten för dess begränsande ju densamma som i alla andra våningar, om vi förutsätta att väggarne äro uppdragna i likhet med öfriga våningars och ännu hellre, likt brandmurar, öfver vattentaket. Lifräddningsmöjligheterna från denna högre belägna våning höra ju egentligen ej till här afhandlade fråga om släckning och vattenskada, men

att saken alltid blifver betydligt enklare än då det rör sig om de olyckliga människor som kanske bebo vindsrum inredda bland kontoren är självklart. Vattenskadorna vid brand i sådan våning blifva gifvetvis fullt jämförliga med desamma vid brand i öfriga våningar.

Det sagda har som utgångspunkt haft stockholms-husen af det vanliga slaget och gäller äfven beträffande en stor del landsortsstäders hus.

Att afståendet från vindarna är väl möjligt bevisas bäst af byggnader i utlandet och på senare tid en eller annan svensk med takträdgårdar. Vid uppförandet af en del villabyggnader har man haft nog blick för det helas utseende att afstå från de anskrämliga uthusen i tomtgränserna och man har i stället förlagt bodar m. m. i ett slags jordvåning af beton. Ja man har börjat snåla in på vindstrymmet — äfven om smaken varit sådan att halfva huset är ett tak — och inreda största delen däraf till boningsrum, detta äfven med kringgående af vissa byggnadsbestämmelser. Det synes således som om vi i flera hänseenden redan vore inne på den rätta vägen att blifva af med vindar och vindskontor i den gamla bemärkelsen. Jag kan här ej underlåta att framhålla huru mycket bättre det vore att i trähus tillåta byggandet af 3 verkliga våningar med förbud att däröfver anbringa vind, som får tjäna som upplagsplats, än att som nu sker tillåta inredande af vindrum endast vid gafarna och däremellan vindskontor.

Komme vi därhän beträffande husens inredande vore frågan om vattenskadornas minskande vid vindeldsvådor i och med detsamma löst och nästa fråga gällde då vattenskadornas i allmänhet inskränkande.

Det här ofvan införda uttalandet rörande vattentäta brandbottnar med aflopp har ju sin förutsättning i att vindskontoren vore oundvikliga och likaså uppdragandet af tegelväggarna för afdelande af vindarna i smärre områden, inom hvilka elden kunde begränsas. Båda delarna äro också högst önskvärda, ehuru utförandet kan möta motstånd af kostnadsskäl. De vattentäta brandbottnarna höra hufvudsakligast till det byggnadstekniska området, då de icke kunna anses hafva inflytande på eldsläckningen eller eldens begränsande. De uppdragna väggarna däremot skulle i synnerligen hög grad kunna öfva inflytande på eldsläckningsförfarandena i därmed försedda byggnader på samma gång som de skulle i det närmaste begränsa vattenskadorna i de underliggande våningarna till mot det af elden angripna området af vinden svarande delar. Nu däremot måste i allmänhet räknas med att elden utbreder sig öfver hela vindområdet eller att dess utbredning åtminstone såtillvida inverkar på släckningsförfarandet att vatten sprides öfver hela vindytan och därmed nedtränger i en större del af de underliggande rummen.

Är detta bedömande riktigt så blifver konsekvensen att inredandet af de mellan de å vinden uppdragna väggarna varande utrymmena till boningsrum i stället för till upplagsplatser skulle vara i högsta grad önskligt.

Ännu en synpunkt vid bedömandet af frågan om vindskontor eller boningsrum må framhållas just med hänsyn till släckandet af eventuellt uppkommen eld. Hvar och en känner väl till besvärligheterna och farorna för brandmanskapet vid arbetet att med vattenstrålarna nå själfva de brinnande delarna af en vind. Oftast lyckas man ej på grund af rök intränga innanför vindsdörrarna — eller kanske den enda vindsdörren, takfönster och brandluckor äro ej tillräckliga i storlek och antal, förandet af vanligt strålrör genom

dessa är vanligen ytterst svårt, upphuggning af plåt och bräder är tidsödande och förenad med faror. Däremot kan man räkna med att två ingångar finnas till bostadsvåningar, hvarjämte det stora antalet fönster, isynnerhet åt gata eller gård under förutsättning af tillgång på stegar, bereder tillfälle till många angreppspunkter. Att släckning i allmänhet är lättare i vanliga boningsrum innehållande några möbler än i vindskontor är väl oomtvistligt.

Det sagda afser visserligen i främsta rummet stenhus och sådana med brandbottnar, men äfven be-
träffande trähus torde samma äga giltighet i hvad det afser afdelandet af vindstrymmet medels verkliga väggar och inredandet af boningsrum samt eldsläckningsförfarandet. Inredandet af boningsrum i vinden å trähus är ju i öfrigt en omtvistad fråga, som ej här behöfver skådas ur andra synpunkter än eldsläckningens och eventuell vattenskadas. Släckandet af vindeldsvådor i trähus utan åtföljande vattenskada gränsar gifvetvis till det omöjliga. Men vindens åtkomlighet spelar emellertid allra största rol vid begränsandet af vattenåtgången.

Det sagda må för närvarande vara nog beträffande de byggnadstekniska anordningarnas i allmänhet inverkan på »vattenslöseriet» vid vindeldsvådor.

Hvad kan då från brandkårens sida göras? De flesta handböcker och instruktioner angifva i allmänhet endast att man skall använda endast så mycket vatten som är oundgängligen nödvändigt, men konsten är just att afgöra detta. En del af svårigheterna vid vindeldsvådor äro redan berörda, men de äro ej de enda. Oftast är det för det ledande befälet en stor svårighet att från sin ståndpunkt vanligen på marken afgöra om behofvet. Brandchefen torde svårigen kunna fördjupa sig i försöket att intränga från ett visst håll, ty i allmänhet måste en vindeldsvåda tvinga till anordningar af mera omfattande slag för att åstadkomma flera angreppspunkter o. s. v. Finnes tillgång på befäl af andra grader såsom vid större brandkårer, så är ju bättre beställt, men i annat fall är af synnerlig vikt att hvarje man är genomträngd af viljan att spara på vattnet och ej spruta »på måfå», kanske blott i ett rökfyllt rum.

Ställbara brandposthufvud, grenrör och munstycken äro nödvändiga medel för en rätt användning af vattnet.

Gunmerade slangar och tätande kopplingar äro af nöden vid begagnande af trappvägarna. Slangar af mindre diameter, hvilka äro lätta att handtera, äro förträffliga, men dylika komma dock ej till stor användning af hänsyn till enhetlig utrustning.

De i ofvan citerade uppsats nämnda pressennin-garna äro ju till synnerligen stor nytta, men kunna dock ej skydda annat än möbler o. d., möjligen i någon mån ett golf. Vattenskyfflar äro utmärkta redskap, hvilka i motsatts mot pressennin-garna kräfva obetydligt utrymme, om de tillverkas i form af vanliga sopskyfflar af sådan storlek och form att de kunna anbringas i hvarandra. Till dessa skyfflar höra äfven ett antal större pytsar, så gjorda att den ena går in i den andra. Dessa komma naturligtvis till nytta för många andra ändamål.

Finnes tillgång på sågspån, så kommer denna till särdeles stor nytta likasom eventuellt nedrifven spån ur fyllningar i en del trähus.

Medförandet af alla lämpliga skrymmande medel mot vattenskada medför dock stora svårigheter för de mindre brandkårer, å hvilkas fordon man äfven utan dylika saker måste spara på utrymme och vikt. Bildandet af särskilda kårer eller afdelningar för ifråga-

varande ändamål ligger ju något utanför brandväsendets egentliga område och är ej heller utförbart utan allarmeringsanordningar och andra kostnader, i fall dylika kårer skola blifva till verkligt gagn. Vid värnpliktiga kårer kunna delar af räddnings- och bergningskårer utrustas och användas för ändamålet.

Medlen till skydd mot vattenskador äro i sanning ej många och därför instämmer också säkerligen hvarje brandchef i ofvanciterade yttrande att det är en hederssak för hvarje brandkår att med vatten skada så litet som möjligt, men »i stridens hetta» brytes nog mången gång mot den regeln, och man kan vara viss om att de flesta brandchefer vid öfverblickandet af brandplatsen sedan faran för eldens spridning är öfver själva finna att arbetet borde hafva kunnat utföras med mindre vattenkvantitet. Intrycket är helt annat vid dagsljus och möjlighet att öfverblicka de delar, som varit antända, än det var i mörker, då kanske tät rök pressade sig fram ur hvarje vinkel af hela byggnadens tak, under det en eldslåga slår ut här och där eller eldskenet lyser upp gluggar och fönster.

Angående en takbrand skrifver en tysk handboks-författare: »Takeldsvådor äro väl de häftigaste bland eldsvådor. De uppträda i allmänhet mycket häftigt, emedan elden finner riklig näring i sparrar, bjälkar och bräder, oafsedt mängderna af gamla föremål och diverse. Därvid har luften obehindradt tillträde alltefter täckningsmedlets beskaffenhet. Består takmaterialet af tegelpannor, så uppkomma snart öppningar, som underlätta angreppet. Gäller det däremot plåttak, så utvecklar sig snart under detsamma en betydande hetta, och lyckas det att åstadkomma öppningar, så *måste stora mängder vatten slungas ut**) för att släcka branden. Med få strålar lönar det sig ej här att försöka, emedan vattnet snart förgasas genom den starka hettan.»

Instämmande i detta yttrande vill jag blott tillägga att, så länge inträngandet i själva vinden är omöjligt, de grofva vattenstrålarna föga uträtta, enär man svårigen kan gå fram och afsläcka steg för steg, då elden har otaliga skrymslen att bita sig fast i och åter lätt flammar upp under det strömmar af vatten flyta ned. Ju flera strålar, som redan från angreppets början kunna riktas mot olika delar och sidor af vinden, ju bättre, desto hastigare begränsas elden och desto mindre kvantitet vatten flyter bort. Samme författare rekommenderar med rätta användandet af böjliga eller krökta strålrör för att nå de svåråtkomliga delarna under taket.

Då, såsom i den citerade uppsatsen i Gjallarhornet nämnes, med nödvändighet fordras att själf hafva varit närvarande ungefär samtidigt med brandkårens ankomst till brandplatsen vore det af intresse att höra olika brandchefers egna intryck och erfarenhet från sin praktik, hvarför till en början här må anföras några i sitt slag typiska fall.

Vid en brand i ett större trähus hade brandkåren ej ännu fått till sin disposition andra stegar än några längder skarfstegar och ett par hakstegar. Släckningen af de båda våningarna gick hastigt, men vinden, dit elden genom den öppna trätappan tidigt kastat sig, var ej lätt att släcka. Taket, som var af plåt, blef snart omöjligt att beträda. Vindsgluggarna hade man ingen nytta af i brist på stegar. Trappan var länge ofrafikabel. Vattenskadan blef onaturligt stor i samtliga delar af byggnaden.

Vid brand i ett rum i större trähus under plåttak, hvarvid elden redan förstört hela rummets inredning,

sprängt fönstren och börjat angripa yttre taklisten, utfördes släckningen på några få minuter, då slang uppfördes stegledes till ett af fönstren, under det att i den genom trappor och rum uppdragna slangledningen vatten ej påsläpptes. Icke en vattendroppe nedträngde genom papperstaket i underliggande rum.

I ett vindsrum å ett tvåvånings trähus hade en hotande eldsvåda uppstått. Vid brandkårens ankomst drogs slang stegledes upp till ett fönster och allt hade säkerligen aflupit nära lika lyckligt som i föregående fall om ej några ifriga unge män före brandkårens ankomst sprängt dörren mellan rummet och vinden för att »rädda», med den påföljd att eld slog fram och vinden blef fylld af rök, så att den genom trappan uppdragna slangens måste tillgripas. Vattenskadan blef också i förhållande till brandskadan oproporcionerlig.

Vid brand å vind i ett trevånings stenhus med plåttak kunde elden endast delvis nås trappvägen. Släckningen försiggick däremot ganska hastigt under begagnande af två mekaniska stegar för tillträde till taket samt dessutom hakstegar och gårdsstege. Vattenskadan i närmast underliggande våning blef ytterst obetydlig oaktadt så godt som hela viden varit angripen af eld.

I ett 6 våningars magasin, hvars vind var nära till vattentaket fylld af spanmål, uppstod brand i taket öfver ett hissmaskineri och den hade vid brandkårens ankomst hunnit kasta sig ganska vidt omkring samt slå ut ofvan eldhärden. Trappvägen var belamrad af varor och spärrad af rök, hvarför den egentliga afsläckningen utfördes medels stegledes uppdragen slang. Vattenskadan i de underliggande varorna blef ytterst obetydlig.

Hufvudsträfvandet måste vara att redan från början med flera fina men kraftiga strålar på så många punkter som möjligt angripa elden och i regel ej spruta där endast rök utan tydlig eld visar sig.

Kommitténs för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar

Utlåtande

angående förekommande af eldsvåda genom flygeld.

Sedan Tarifföreningen i skrifvelse till kommittén anhållit, att kommittén måtte föranstalta en utredning angående faran för massspridning af brand genom flygeld i landets tätbebyggda delar samt de åtgärder, som kunde påkallas för afvärjande af dylik fara, där den kunde anses föreligga i afsevärd grad, får kommittén härmed i frågan afgifva följande utlåtande:

Att fara för massspridning af brand genom flygeld förefinnes på ett stort antal platser i vårt land, finner kommittén obestridligt. En sådan fara kan i själva verket anses föreligga snart sagt vid hvarje mera omfattande brand inom eller invid de talrika områden af våra städer eller stadsliknande samhällen, hvilka till mera betydande del äro bebyggda med trähus. Särskildt framträdande är gifvetvis denna fara på de platser, där större upplag af trävaror och dylikt eller större fabriks-etablissemang af eldfarlig beskaffenhet äro tillfinnandes inom eller i närmare grannskap till resp. samhällen. Bland sådana samhällen må i första hand nämnas de Norrlandska städer och platser, i hvilkas närhet sågverk eller brädgårdar förefinnas såsom Örn-sköldsvik, Härnösand, Sundsvall, Hudiksvall, Söder-

*) Kurs. af red.

hamn, vidare vissa delar af Gäfle (söder om ån), Göteborg, Norrköping (trävaruupplag och fabriker), Jönköping (träindustri och andra fabriker), Kalmar (ångkvarnen och upplag å Ballastholmen), Uddevalla (tändsticksfabrik och upplag vid hamnen), Borås (fabrika fabriker) etc.

Beträffande såväl dessa platser som i allmänhet med trähus bebyggda stadsområden gäller gifvetvis, att faran för massbrand genom flygeld är särskildt framträdande, där byggnadssättet i och för sig är af mera eldfarlig beskaffenhet till följd af trånga gator och byggnaders dåliga taktäckning m. m. Särskildt förtjänar taktäckningens beskaffenhet att framhållas såsom en ytterst viktig faktor vid bedömandet af den föreliggande frågan. I de Norrländska städerna, där taktäckningen i regel utgöres af plåt eller asfaltplåt, torde faran för antändning af själfva taken genom kringflygande gnistor eller bränder vara mindre, men i stora delar af mellersta och södra Sverige, där tegeltak finnas i stor utsträckning, är mångenstädes denna fara synnerligen stor. Framför allt gäller detta om de äldre med enkupigt tegel belagda taken, hvilka sällan blifva fullt täta utan möjliggöra att gnistor intränga under takpannorna, där de, synnerligast om underlaget utgöres af spån eller dylikt, lätt kunna förorsaka antändning. Att uppräknade alla de platser, där till följd af byggnadssättets beskaffenhet faran för flygeld kan anses föreligga i högre grad, anser kommittén icke nödigt, utan vill inskränka sig till anförande af exempel på några dylika platser, såsom Jönköping, Kalmar, Karlshamn, Arboga, Västerås, Karlskrona.

Sedan kommittén sålunda konstaterat, att den fara för massspridning af brand genom flygeld, hvarå talande exempel redan i Tarifföreningens skrifvelse blifvit anförda, måste anses föreligga i betydande omfattning, har kommittén tagit i öfvervägande, hvilka praktiska åtgärder, som från brandförsäkringsbolagens sida skulle kunna vidtagas för att i möjligaste mån förebygga den ifrågavarande vådan.

Kommittén vill då till en början hafva uttalat den bestämda uppfattningen, att i regel de fasta eller halffasta (elit) brandkårerna icke kunna anses tillfyllest för att vid en eldsvåda af sådan omfattning, att faran för massspridning genom flygeld är öfverhängande, med tillbörlig effektivitet bekämpa densamma. Dessa kårens numerär är ju i de flesta fall icke större än att hvarje man behöfves vid själfva brandplatsen för betjänande af släcknings- och räddningsredskapen. För upprätthållande af den bevakning, som fordras mot den fara, som genom flygeld kan hota ett helt samhälle, torde sålunda i de allra flesta fall erfordras *särskildt* manskap. Detta har också af erfarenheten bekräftats. Sålunda vill kommittén erinra om att exempelvis Gäfle vid eldsvådan i Vahlmanska snickerifabriken i april 1913 ett betydligt antal militär måste anlitas för att biträda med släckning af kringflygande bränder och gnistor. Kommittén vill därför betona nödvändigheten af, att å sådana platser, där större fara för spridning af brand genom flygeld, kan antagas uppstå, brandchefen har tillgång till nödigt reservmanskap. Att härvid lita på frivilligt biträde under branden måste anses mindre välbetänkt, utan bör äfven denna del af brandförsvaret vara på förhand organiserad. Flere utvägar finnas i detta fall. På många platser, där militär är förlagd, erbjudes väl i allmänhet tillfälle till erhållande af manskap och det är bekant att öfverenskommelse i sådant afseende mellan kommunen och de militära myndigheterna förefinnas på flera ställen. Men det får ej förgätas, att fall kunna inträffa då militärmanskapet icke kan i något större antal påräk-

nas, såsom under fälttjänstövningar och dylika tillfällen, då kanske endast en ytterst ringa kontingent lämnas hemma. En annan utväg är att vid sådan fara, hvarom här är fråga, taga den allmänna värnepliktiga kåren till hjälp, och torde denna utväg, i många fall den enda möjliga, kunna blifva mycket effektiv, om en del af allmänna brandstyrkan vore organiserad och instruerad med särskild tanke på denna uppgift. Kommittén vill i detta sammanhang hafva uttalat den meningen, att betydelsen af den allmänna brandstyrkan icke får underskattas och dess organisation försummas, därför att en elitkår eller mindre fast kår uppsättes; ty tillfällen kunna i de allra flesta af våra samhällen inträffa, då den allmänna styrkans uppbyggande kan blifva en trängande nödvändighet till förekommande af massbrand. Härmed vill kommittén icke hafva sagt, att ej på åtskilliga större platser, där det fasta manskapet har en större numerär och är fullt yrkesmässigt utbildadt, den allmänna brandstyrkan med fördel kan ersättas genom en reservkår af lämplig styrka, men synes fråga om slopande af den allmänna värnepliktiga kåren i hvarje fall böra noggrannt prövas, särskildt med fästadt afseende vid risken för massspridning af brand genom flygeld.

Hvad byggnadssättet beträffar, ligger, som redan påpekats, stor vikt vid taktäckningens eldsäkerhet. Enligt Brandstadgan för rikets städer § 6 mom. 2 skall vid brandsyn bl. a. anmärkas »hvarje å byggnad, vare sig å eldstad, mur, rör, skorsten, tak eller annorstädes befintlig brist, som kan anses medföra fara för eld». Det vore önskligt, att denna bestämmelse blefve effektivt tillämpad, hvilket tyvärr nu på många platser ingalunda sker. Vidare heter det i Byggnadsstadgan för rikets städer § 35 att »eldfångadt ämne ej får begagnas såsom underlag för taktäckningsämnen, hvilka icke äro så hopfogade att gnistor ej kunna intränga, dock att bräder må kunnat användas såsom underlag för tegel och skiffer». Äfven denna bestämmelse efter-sättes i många fall, då spåntak som underlag för tegel å äldre hus tillåtas kvarligga.

Det må äfven erinras om betydelsen af att icke några upplag af lätt antändliga ämnen såsom bräd-upplag och dylikt förekomma å gårdarne i sådana stadsdelar, där eldfaran är större. I detta afseende torde brandsyn och brandchef med stöd af vederbörande brandordningar kunna utöfva en ganska noggrann kontroll.

I öfrigt vill kommittén framhålla såsom ett högst betydelsefullt önskemål, hvars förverkligande skulle vara af stor betydelse, icke minst med afseende på den föreliggande frågan, att ett samarbete ägde rum mellan byggnadsnämnd och brandchef, så att det ej kunde förekomma att tillstånd till nybyggnad eller förändring af eldfarliga inrättningar meddelades, utan att brandchefen beretts tillfälle att däröfver yttra sig. Kommittén vill äfven framhålla det trängande behovet af nya byggnads- och brandstadgar, hvilka borde utvidgas att omfatta icke blott städer och dylika samhällen utan äfven landsbygden, där nu talrika tätbebyggda platser uppkomma utan någon som helst kontroll i afseende å byggnads- eller brandväsande.

I anslutning till de synpunkter, kommittén ofvan framhållit, vill kommittén såsom anbefallsvärda åtgärder från brandförsäkringsbolagens sida till förminskande af faran för massspridning af brand genom flygeld anföras:

1:o) att i skrifvelse till vederbörande myndigheter i städer, köpingar m. fl. platser framhålla nödvändigheten af att vid brandsynförrättningarna synnerlig uppmärksamhet ägnas takens beskaffenhet

i enlighet med föreskrift i § 6 af brandstadgan för rikets städer, särskildt inom sådana stadsdelar, hvilka med hänsyn till byggnadssätt eller grannskap till eldfarliga inrättningar eller upplag, kunna antagas blifva utsatta för fara genom flygeld. På samma gång bör framhållas, att i sådana stadsdelar upplag under bar himmel af lätt antändliga ämnen ej böra tillåtas, såvida gällande byggnads- eller brandordningar anvisa möjlighet till deras förbjudande, äfvensom önskvärdheten af att i byggnadsstadgans för rikets städer § 35 förefintliga stadgande om förbud mot användande af *eldfängdt underlag för sådan taktäckning under hvilken gnistor kunna intränga* (hufvudsakligen tegeltak) strängt upprätthålles;

2:o) att fästa vederbörandes uppmärksamhet på nödvändigheten af att å sådana platser, där fara för flygeld kan förefinnas, lämplig del af den allmänna brandstyrkan eller annan städse tillgänglig reserv organiseras och öfvas med särskild hänsyn till förebyggande af nämnda fara, samt på lämpligheten af att löfträdplanteringar i tätt byggda delar af ett samhälle komme till stånd;

3:o) att eventuellt och jämväl med hänsyn till andra brandskyddstekniska önskemål göra framställning om snar revision af de nu 40 år gamla byggnads- och brandstadgarne för rikets städer med påyrkande af deras utsträckning att omfatta tätbebyggda områden i allmänhet.

Kommittén vill äfven uttala, att ett samarbete i den föreliggande frågan med Svenska Brandchefsföreningen lämpligen borde komma till stånd.

Stockholm i februari 1914.

Hvilken plats intager sotningsväsendet i brandskyddet och i förhållande till brandväsendet?

Sot är kolpartiklar, som afsätts ur lågor och förbränningsgaser på kalla väggar och föremål. Utom kol innehåller sotet tjära, torrdestillerade oljor, ättiksyra m. m. Sotet förekommer i det, som vi i dagligt tal kalla rök, hvilket är en blandning af sot, vattenånga och förbränningsprodukter. Sålänge röken är het, hålla sig förbränningsprodukterna i gasform och kolpartiklarne följa då med de heta gaserna men ju högre dessa stiga i skorstenen, desto mer afkylas de oen förtätas till vätska, som fastnar efter väggarna af skorstenen. Afsättes detta sot i större mängder och aflägsnas det ej, inträder ett moment, då kanalens lumen blifver afsevärdt förminskadt, friktionen mellan den uppåtstigande varma luften och skorstenens vägg ökas, så att rökpelarens hastighet ej längre uppgår till de erforderliga 2 m. i sekunden, för att röken må kunna öfvervinna ytte luftens och blåstens motstånd och komma ut ur skorstenen. Den vid en dylik skorsten placerade eldstaden röker då in.

Detta är visserligen ett stort obehag i flera afseenden, men innebär ju ingen eldfara. En sådan inträder emellertid, därest eldning sker så, att sotet blifver upphettadt, och i detta tillstånd träffas af en tändande gnista eller eventuellt temperaturen stiger så högt, att sotet börjar glöda, eller med andra ord därest soteld i skorstenen uppstår.

Allt efter arten och beskaffenheten af det brinnande sotet kan man indela soteld i skorsten i eld i

löst sot, flygsot, blanksot och fast sot, s. k. raffelfärg. Det lindrigaste slaget af soteld i skorsten är det, som uppstår i löst sot, flygsot. Detta slag af soteld uppstår i rökgångar anslutna till eldstäder, i hvilka eldas med koks, stenkol, barrved, torf o. d. Intensivare blifver soteld, därest det lösa sotet före och efter afsättningen på skorstenens väggar varit starkt bemängdt med fuktighet t. ex. vid eldning med mycket fuktig ved, såsom ofta sker i exempelvis bagerier, träskofabriker m. fl., så att sotet liksom bildar en degig massa på skorstenens väggar. Blanksot har benägenhet att bildas, där det eldas företrädesvis med s. k. hårda träslag: ek, bok, al o. l., eller där, hvarest fetthaltiga gaser finna aflopp genom skorstenen. Dessa tvenne sistnämnda slag af soteld i skorsten äro farligare än de förstnämnda, enär vid dem en intensiv hetta utvecklas, och den tid, som åtgår för allt det förefintliga bränslematerialets, d. v. s. sotets förbränning, är ganska afsevärd och kan draga ut i tintal.

Soteld i skorsten medför sålunda alltid en afsevärd fara för själfva objektet. Men faran är icke inskränkt endast till detta, utan sträcker sig äfven till omgifningen, i det att vid densamma dels gnistor, dels ock från skorstensväggarne lossnande hela sotklumpar, kakor, kunna slungas ut ur skorstenen. Väl utom denna och öfverlämnade åt sin egen tyngd falla de i ännu glödande tillstånd ned i grannskapet och blifva då lätt en icke ringa källa till fara för utbrott af sekundärbrand. Äfven kunna dessa glödande partiklar träffa andra brännbara föremål och sätta dem i brand samt genom öppningar, fönster, luckor, dörrar, ventiler m. m. komma in i byggnader och antända vid nedslagspunkten.

Hvad objektet själf beträffar, kan ju den intensiva hettan i skorstenen, särskildt vid längre tid varande soteld, meddelas åt i närheten befintliga antändbara ämnen och försätta dem i brand, hvarjämte framför allt faran för, att sprängning af skorstensväggar skall ske, alltid förefinnes såväl under själfva sotelden som ock efteråt under afsvalnandet eller under ett ej rationellt utfördt släckningsarbete. Bristfälliga sotluckor kunna förefinnas å stocken, genom hvilka gnistor och brinnande sotpartiklar utfalla, eller ock kunna antändbara ämnen befinnas placerade i beröring med sotluckorna, hvilket, därest dessa äro af metall och genom sotelden bringas till glödning, kan förorsaka upphettning till antändning af ämnena i fråga. Dessutom kunna skorstensstockarne redan före sotelden hafva varit bristfälliga och detta onda nu genom den inträdande intensiva värmebildningen ytterligare förvärras. Vidare kunna ju genom felaktigt utförda anläggningar af olika slag exempelvis inrör, ventilationsrör, dragning af ledningar för olika ändamål, borttagandet af eldstäder, utan att det öppetstående hålet efter eldstadsröret igenfyller m. fl. anledningar genom sotelden såsom primär orsak framkallas sekundärbrand af olika slag såsom trossbottensbrand, takbrand, vindsbrand, källarbrand o. s. v.

Ser man på de statistiska uppgifterna i redogörelsen öfver brandorsaker, antingen dessa redogörelser nu härstamma från brandväsendet eller från försäkringsbolagen, skall man finna, att under rubrikerna »soteld i skorsten» och »flygeld» kommer ett afsevärdt antal eldsvådor med ganska höga förlustsiffror.

Den förebyggande verksamheten mot de faror för objektet i fråga och detsamma omgifning, som en soteld i skorsten medför, kommer att sönderfalla i tvenne från hvarandra bestämdt begränsade grenar, nämligen i

dels en preventiv byggnadsteknik, reglerad genom byggnadsrättsliga föreskrifter;

dels en preventiv brandteknik, reglerad genom föreskrifter på brandlagstiftningens område;

de förra afseende att åstadkomma en tillfredsställande säkerhet mot faran i byggnadstekniskt hänseende: skorstenarnes konstruktion m. m.,

de senare afseende att åstadkomma en tillfredsställande säkerhet mot faran för sotelds uppkomst. Och detta senare kan *endast* ske på *en* väg genom ett medel: sotets aflägsnande ur skorstenar och eldstäder: sotning.

Genom verksamheten på området, uppdelad i dessa tvenne grenar, skulle just de förlustsiffror, som detta slag af skadeld åstadkomma, nedbringas.

Hvad nu särskildt den preventiva brandtekniken angår, så äro ju dennes organ i främsta rummet ett samhällets: statens och kommunens, redskap på genomförandet af denna gren i det preventiva brandskyddet. Genom otillfredsställande utfördt arbete af dessa organ blifver tryggheten mot eldfara förminskad, faran för utbrottet af brand ökad: kort sagdt brandskyddet blifver på denna punkt ej effektivt. Och dock är just denna af så utomordentligt stor vikt och betydelse i det moderna samhället.

Man tyckes i allmänhet vara benägen för att inom brandtekniska kretsar anse sotningsväsendet såsom en gren af brandskyddet, hvilken hade med brandväsendets och dess ordnande på ett tillfredsställande sätt föga gemensamt. (Se t. ex. Sv. Brandchefsföreningens Protokoll 1910, sid. 7). Den uppfattning, som här uttalas, delas af många författare på det brandskyddstekniska området.

Så t. ex. säger O. v. Ritgen i sitt arbete: Der Schutz der Städte vor Schadenfeuer, sid. 7, att han anser sotningsväsendet stå på gränsen mellan byggnads- och brandväsen, mera det förra än det senare, och han räknar sotningsväsendets ordnande till »baupolizeiliche Fürsorge». Men han är dock icke konsekvent i denna sin uppfattning, ty längre fram i arbetet, sid. 28, säger han: »Streng genommen, nicht in das Gebiet der baupolizeilichen Fürsorge gehörend, doch diesem nahe verwandt, ist die Regelung und Überwachung des Schornsteinfegerwesens.»

Till samma uppfattning ansluter sig Baltz i sin Preuss. Baupolizeirecht, se sid. 29, anm. 15.

Den har ock stöd i tysk lag, se t. ex. Reichsstrafgesetzbuch §§ 368—369.

Anmärkningsvärdt är, att Ruhstrat, brandchef i Stettin, i sin Geschichte des Stettiner Feuerwehrwesens, im besondern die ersten 50 Jahre der Stettiner Berufsfeuerwehr 1863—1913, bland de fordringar, som på ett modernt brandväsen böra ställas, ingenstädes omförmler sotningsväsendets betydelse för brandskyddet och dess ställning till brandväsendet.

Brandchefen i Leipzig, Juris doktor Reddemann, har i sitt arbete: Die Fürsorge gegen Feuergefahr bei Bauausführungen, anført en mot dessa åsikter afvikande mening och anser sotningsväsendet utgöra en så viktig del i det moderna brandskyddet, att en stads brandväsen utan ett omsorgsfullt ordnadt sotningsväsen ej kan anses vara i den allmänna säkerhetens intresse tillfredsställande. Han anser, att »die polizeiliche Regelung und Überwachung des Schornsteinfegerwesens der Baupolizei nicht untersteht, sondern zu den Aufgaben der reiner Feuerpolizei gehört.» I öfverensstämmelse härmed betecknar han skorstensfejarnes såsom »Hilfsorgane der Feuerpolizei.» (Se sid. 67).

Samma åsikt, som Reddemann här uttalar, delar Westphalen, brandchef i Hamburg, i sin Bericht in

Veranlassung einer im Jahre 1904 nach den Vereinigten Staaten von Amerika gemachten Studienreise. Likaså numera bortgångne brandchefen i Bremen, Branddirektor Dittmann, likaledes i en reseberättelse från Amerika.

Slutligen må anföras, att i den senast utfärdade preussiska förordningen på området: Der preuss. Ministerial-Erlass vom 5. Februar 1907, hvilken afser att enhetligt reglera skorstensfejareväsendet och därmed sammanhängande i Preussen, uttryckligen framhålles förordningens betydelse för brandväsendets ändamål. (Se König: Der preuss. Ministerial-Erlass vom 5. Februar 1907, sid. 3; dient lediglich feuerpolizeilichen Zwecken).

Att emellertid skorstensfejarnes stundom kunna tagas i byggnadsväsendets tjänst, framgår t. ex. af föreskriften i B. O. för Uppsala § 34 mom. 5, Örebro § 3 m. fl. B. O., att skorstensfejaren bör tillkallas för undersökning af nya skorstenar och eldstäder, innan dessa tagas i bruk. Men då denna undersökning är framgången ur ett brandtekniskt motiv, torde kunna ifrågasättas, om icke rätta platsen för dylik föreskrift är stadens Br. O., där ju jämlikt stadgandet i 3 § 1 mom. af Br. St. föreskrifter om sotarnes skyldigheter böra finnas intagna. (Jämför Svenske Skorstensfejaren Band 15, n:r 3, juni 1913, sid. 2).

Så är förhållandet t. ex. i Bayern, hvarest i gällande K. Allerhöchste Verordnung vom 26. März 1903, die Kaminkehrer betreffend, (Ges.- u. V.-Bl. sid. 115, Min.-Amtsbl. sid. 110) § 2 mom. VIII föreskrifves:

Hvarje ny skorsten skall, innan den tages i bruk, afsynas. Denna förrättning skall skorstensfejaren personligen leda.

(Se Sammlung von Vorschriften für die Feuerbesehen-Kommissionen in Bayern, sid. 57).

I de motsvarande preussiska förordningarna tyckas dylika föreskrifter icke finnas. (Se König: Der preuss. Ministerial-Erlass vom 5. 2. 1903. Se ock Bekanntmachung des K. Pol.-Pr. in Berlin vom 9. Januar 1866, införd hos Döhring: Das Feuerlöschwesen Berlins, sid. 277 ff. samt sammanfattning af denna jämte Pol.-Ver. vom 29. September 1891 och vom 1. März 1893, införd hos O. von Ritgen: Der Schutz der Städte vor Schadenfeuer, sid. 28 ff.)

Här har man intagit föreskriften i den byggnadsväsendet reglerande lagstiftningen och stadgat, att ny skorsten ej må tagas i bruk, förr än distriktsskorstensfejaren därtill lämnat skriftligt tillstånd. (Se Baltz: Preuss. Baupolizeirecht, sid. 316, anm. 14. Jämför ock ett utslag i Preuss. Oberverwaltungsgericht af den 29 maj 1908, infördt hos Radloff: Jahrbuch baurechtlicher Entscheidungen, Band 6, referat 8, sid. 10).

Af det nu anförda torde framgå vår uppfattning dels om sotningsväsendets plats och betydelse i brandskyddet, dels ock, vid jämförelse med Br. St. § 5 mom. 3, sotningsväsendets ställning till brandväsendet, dels ock slutligen inom hvilken gren af lagstiftningen de erforderliga rättsliga normerna för verksamheten på området böra vara att finna.

Brandväsendet.

Det är ett egendomligt väsen, vårt brandväsende och dess utveckling har sin alldeles speciella historia. De allra äldsta spåren af detsamma äro svåra att finna, men den uppmärksamme granskaren finner ett korn här, ett annat där, som kan tjäna till att belysa gångna tiders brandväsende. Ahlström säger i sin handbok

sid. 12: "Måhända skola tolkarena af Ninives och Babylons kilskrifver och af Egyptens hieroglyfer i framtiden däribland finna någon uppgift om denna gråa forntids brandväsen och kanske ock vid sina forskningar i lämningarne af forntida städer påträffa spår efter eller åtminstone afbildningar af brandredskap; men hittills vet man emellertid ännu icke bestämdt huruvida dessa gamla odlingsländers folk ägde något ordnad eldsläckningsväsen. Den höga ståndpunkt på hvilken deras både andliga och materiella kultur stod förbjuder oss dock att antaga, att de skulle underlåtit att vidtaga åtgärder mot eldfara och förskaffa sig hjälpmedel till eldens bekämpande". Hvad hafva då Ninives ruiner att berätta? Jo, att de väldiga konungaboningarne hafva förstörts genom brand. Väggarnes svaga material har blifvit oformliga stoft- och grusmassor, men de beklädande stenplattorna, som voro försedda med inskriptionerna, sprucko af hettan och föllo ned så att man vid utgräfningen, tack vare dessa, kunde sluta sig till väggarnes dimensioner. Om brandväsende tala de ej!*)

Nå, men egypterna då? Ja huru hos dem stod till kan man få ett begrepp genom en skildring hos Herodotos som berättar, att egypterna ansågo katten vara ett af de allra heligaste bland djur och vid eldsvåda, säger han, tänka de ej på något annat än rädda sina katter. Att under dylika förhållanden orda om ett ordnad brandväsende, kan väl ej blifva tal. (Brehm: Däggdjurens lif).

Var det då bättre hos judarne? Knappt troligt? Läser man Baruchs bok kap. 6: 54 så talas där om en tämpelbrand: "Om de trägudars, förgylta och försilfrade gudars hus af eld upptändt warder, så löper folket där ifrån, och förwarar sig för skada; men de brinna upp såsom andra bjälkar" (Carl XII:s bibelupplaga).

Först så sent som omkring 250 f. K. uppfanns brandsprutan af Ktebisios, en grek, bosatt i Alexandria. Ktebisios? Hvem var det? Var han brandmänskiska eller ingenjör eller något liknande? Nej han var rätt och slätt barberare! Märkligt nog omtalas aldrig användandet af hans spruta hos de klassiske författarne, men att den blifvit använd framgår bland annat af den omständigheten att man i ett romerskt ständläger vid Civita Vecchia funnit en gammal brandspruta. Den finnes afbildad bl. a. i det nyligen utkomna verket "Die Entwicklung des Feuerlöschwesens in den Städten und Ländern Oesterreichs" af Öfverinspektor W. Chitil, Wien. Se Tidsskrift för Brandväsendet 1912 sid. 36.

Ktebisios uppfinring utvecklades af hans lärjunge Heron, hvilken i åtskilliga verk, särskildt i boken om Luft och vattenkonster" 27 kap., beskrifvit uppfinringen. Vanitas vanitatum! Under fransk-tyska kriget 1870—71 brunno nästan alla Herons manuskript, hvilka funnos i biblioteket i Strassburg! Ktebisios skrifter hade redan 47 f. K. gått förlorade vid en biblioteksbrand i Alexandria under ett uppror mot Julius Cæsar. Se Dochrings Handbok.

Medeltiden lät uppfinringen dö! Den måste därför uppfinnas på nytt igen. Men äfven denna gång var det en utbölning som gjorde uppfinringen, en guldsmed Anton Platner i Nürnberg omkring 1518. Det var så långt ifrån att man skyndade sig att anskaffa det nya hjälpmedlet mot den fruktansvärda fienden elden, att ännu 1602 vågade en "herr von Aschhausen

och hans compagnia tala om att han uppfunnit brandsprutan. Herr von Aschhausen var väl brandman? Nej han var byggmästare!

Ett steg vidare i utvecklingen åstadkoms genom införandet af vändröret på sprutan genom Johann Hautsch eller Hauntsch "Zireklschmid und Burger" i Nürnberg omkring 1650.

Men ännu fattas slangar, sugverk och vindkittel. Den sistnämnde omtalas först hos Perrault i hans kommentarier till Vitruvius tryckta i Paris 1684 sid. 313. och i en 1686 af Mariotte utgifven "Traité des mouvement des eaux" finnes den både i ord och bild beskrifven. Uppfinningen tillskrifves allmänt mekanikern Jacob Leupold i Planitz, hvilken beskrifver den i sitt "theatrum machinarum hydraulicarum" Fom. I § 233, tryckt i Leipzig 1724.

Sugverket tillkom ännu senare. Ej heller nu är det en brandväsendets målsman som skördar äran, nej, en fattig klockgjutaregesäll från Sorau Friederich Gotthold Körner tyckes omkring 1767 hafva konstruerat en spruta med dylik anordning.

Slangar hade redan i antiken funnits, åtminstone omtalar en byggmästare Apolledaros dem, gjorda af oxtarmar. Äfven denna uppfinring glömdes bort så att den måste göras om igen. Nu höllo sig väl brandmänskorna framme? Ahnej! Inte ännu! Det var en målare denna gång Jan van der Heyde.

Nu kunde man fritt börja tala om ett ordentligt brandväsende och en ordnad eldsläckning.

Men utvecklingen gick vidare och vid början af 1800-talet visade en uppfinnare hurusom en eldsvåda kunde dämpas af samma kraft som framkallat den: den första ångsprutan användes vid en storbrand i London 1830. Ej heller här var det en brandväsendets representant som åstadkommit framsteget, utan endast en fattig svensk löjtnant, utgången från ett enkelt borgerligt hem: John Ericsson. Huru mottog man hans uppfinring? Jo, man ställde till upplopp och tumult, skar sönder slangarna och ville förstöra den fördömda pjäsen som hotade att taga brödet ur munnen på allt pumpmanskapet, hvarför man ock skyndade sig att afstyrka dess anskaffande. Det var endast konung Fredrik Wilhelm III i Preussen, som vågade köpa en dylik pjäs för sin hufvudstad Berlin. Man visade sig sålunda icke ens tacksam! Knös lefnadsteckning af J. E.

I den nya världen, landet med de obegränsade möjligheterna, Amerika, mottog man uppfinringen med glädje efter en storbrand i New York i januari 1840, ty här hade man litet bättre ordnad brandväsende. För dettas tillkomst hade man förnämligast att tacka Benjamin Franklin som lyckats genomföra den första ordnade poliskåren och den första ordnade brandkåren i Amerika nämligen i Filadelfia. Hvem var då denne Franklin? Om honom känna de flesta intet annat än att han uppfann åskledaren. Till professionen var han boktryckare.

För någon tid sedan firades minnet af Paris brandkårs uppsättande och en Dumourrier-Duperriers namn var på allas läppar såsom Paris förste brandchef. Hvem var denne man? Han var komediant! Hitze-mann säger om honom i sin "Les Sapeurs-Pompiers de France 1912" att han var "un obscur comédien de la troupe de Molière d'une famille parlementaire de Provence".

*) Se Bergman: Världshistorien berättad för folket, del I.

Brännskador och första hjälpen vid dem.

Med förbränning eller brännskador förstås skador på den mänskliga organismen genom eld, värme och varm luft, varma föremål, smält metall, under det att vi beteckna de dem nästan fullständigt liknande genom inverkan af sjudande vatten och vattenånga framkallade kroppsskadorna med namnet skällning.

Förbränning och skällning äro icke blott de i det dagliga lifvet oftast förekommande olycksfall, utan de äro jämväl de farligaste och hafva ofta dödlig utgång. Å andra sidan utveckla de sig lätt ur bagateller till de mest fruktansvärda katastrofer. Så intager detta slag af olycksfall med hänsyn till fara och frekvens främsta platsen så väl bland de enstaka olycksfallen som vid massolyckor och talrika människolif falla årligen offer för dem. Och därvid kan i regel såväl vid det enstaka olycksfallet som vid massolyckorna såsom orsak fastställas oförsiktighet och vårdslöshet vid handhafvandet af ljus och eld samt eldfarliga föremål.

Det är nästan alltid att betrakta som en lycklig slump, om olycksfallet blifver inskränkt till att kräfvat ett offer och om det icke utom den skyldige upphofsmannen äfven kräfvat andra och flera offer, särskildt barn och kvinnor och på så sätt framkallar en fruktansvärd massolycka.

Att vid något så när förnuftigt beteende olycksfallet hade kunnat förebyggas eller åtminstone fått ett mindre olyckligt utfall, det framgår af berättelserna ur dagspressen, hvilka nästan alltid omtala såsom vållande orsaker: elds uppgörande med tillhjälp af fotogen, sprit e. l., påfyllning af brinnande spritkök, fotogenkök, lampor o. d., barns lek med eld m. fl. D:r Teiche i Heidenau i Sachsen har med stöd af notiser om dylika olycksfall, hemtade ur en enda tidning under ett års lopp, upprättat följande statistik:

I. Massolyckor och brandkatastrofer.

1.	58	huseldsvådor	101	dödade
2.	5	varuhus, samlingslokaler o. d.	217	»
3.	10	kinematografer.....	105	»
4.	2	celluloidfabriker	154	»
5.	6	krut- och patronfabriker	128	»
6.	9	grufvor.....	68	»
7.	16	gjuteri- och maskinfabriker.....	50	»
8.	4	dock- och skeppsbränder.....	24	»
9.	1	järnvägsvagn	6	»
10.	14	bensin-, sprit- och fyrverkeriexplosioner	34	»
11.	8	ballong- och flygmaskiner.....	9	»
12.	2	skogseldar.....	400	»
Alltså summa 135 fall med 1,306 dödade.				

II. Enstaka fall.

1.	7	förbränningar vid uppgörande af eld	7	dödade
2.	7	» » lampexplosioner..	5	»
3.	11	» » spritexplosion	8	»
4.	11	» » gas- »	3	»
5.	12	» » med eter, bensin o. d.	10	»
6.	15	» » i säng.....	19	»
7.	19	» » vid barns lek med tändstickor	26	»
8.	3	skällning af vuxna personer.....	2	»
9.	5	» » barn	5	»
10.	1	förbränning under epileptiskt anfall	1	»
11.	3	» » såsom våld eller mordförsök	2	»
12.	9	» » själfmordsförsök	9	»
Alltså summa 103 fall med 97 dödade. Således såsom offer under ett enda år 1,403 dödade.				

Den ofta underskattade faran genom förbränning illustreras bäst genom dylika sammanställningar af fakta. Men man måste ju betänka, att under de ofvan anförda rubrikerna endast uppföras direkt skadade, men ingalunda sådana personer, som först efter dagar och veckor falla offer för olycksfall af detta slag. Här af framgår alltså, att ofvan anförda dödssiffror äro för låga och att i verkligheten siffrorna äro mycket högre.

På katastrofer och massförbränningar ensamt faller därvid en dödssiffra på 1,306 personer och gingo i vissa fall ända till 100 personer och därutöver på en och samma gång under.

Men om det också har inträffat katastrofer, vid hvilka flera hundra, ja t. o. m. tusentals människolif på en gång gingo till spillo, så har dock icke en sådan katastrof kunnat afskräcka eller slappa den mänskliga anden från att upptaga kampen med det fruktansvärda elementet. De uppskakande katastroferna hafva fastmer tjänat som en sporre till att försöka bryta elementets makt, tvinga det in under bojor. Och då hvarje ny massolycka alltid framställde nya uppgifter för kampen mot elementets makt, så får man väl antaga, att människan för en tid framåt löst dem och för hvarje ny olycka endast lärde sig att ännu bättre möta faran. Ty man studerade orsaken till katastrofen och drog största möjliga nytta af de erfarenheter, som den gifvit, och sökte sålunda förebygga ett återupprepande.

Det skulle här föra alldeles för vidt att ingå på en utredning af betingelser och orsaker för alla olika slag af brandkatastrofer. Här vilja vi sysselsätta oss med att besvara frågan »Hvilken uppgift tillkommer det den första hjälpen att lösa, när trots alla vidtagna försiktighetsåtgärder en katastrof inträffat?»

Har ett svårare fall af förbränning inträffat, så gäller det att handla raskt och beslutsamt. Man bör ropa till den person, hvars kläder blifvit satta i brand, att kasta sig omkull. Man söker därpå kväfvat elden med täcken, dukar, sängkläder, en rock e. d. eller genom att rulla personen. Därpå afkyler man snabbt de kanske ännu glödande eller glimmande kläderna genom riklig vattenbegjutning. Sedan placerar man den skadade på en fristående madrass e. d. så att man lätt kan komma till på alla sidor. Läkare tillkallas genast och under afvaktan på hans ankomst bör man försiktigt börja med att klippa sönder patientens kläder. Därvid bör man särskildt iakttaga att icke skada hud och brännblåsor. Har ett tygstycke fastnat i huden, så bör man låta det vara och endast klippa eller skära bort de fria delarne af tyget. Visar det sig, att skadorna endast äro af lättare natur, så täcker man dem med en vismuthbinda eller med en oljedränkt gasbinda, öfver hvilka läggas bomull. Visar det sig däremot, att skadorna äro mera omfattande och svåra, så bör man invänta läkarens ankomst och nöja sig med att, för att förhindra luftens tillträde, täcka de skadade delarne med stora i olja dränkta dukar.

Graden af fara vid förbränningar beror på dels deras utsträckning på ytan, dels ock på, huru djupt de trängt ned i väfnaderna. Detta är återigen beroende på den tid, som värmen fått inverka och på värmegraden hos det brinnande ämnet. Med hänsyn till inverkan på djupet särskiljer man mellan förbränning af

1:sta graden, hvilken endast medfört hudretning (rodnadsstadiet).

2:dra graden, hvilken ledt till förstöring af de öfversta hudlagren (blåsbildningens stadium).

3:dje graden, hvilken medfört fullständig förstöring af huden genom alla lager ned till underhudsbindväfven (skorpbildnings- och förkolningsstadiet).

Ju högre det främmande föremålets bränntemperatur är, desto intensivare är dess verkan på djupet. Sålunda verka — under förutsättning af lika lång tids inverkan — brännskador genom fotogen djupare än sådana genom sprit eller bensin och dessa i sin ordning djupare än förbränningen genom gas. De starkaste förstöringar på djupet framkallas af smäta metaller. Förbränningar genom roterande värmecylindrar vid pappersmaskineri visa också benägenhet att gå på djupet. I de flesta fall går förstöringen ned i underhudsbindväfven och läkningen går långsamt, utsträckt ärrbildning inträder som följd af skadan.

För behandling af brännskador gäller som hufvudregel att först och främst genom förband förhindra lufttillträde till såret, då luften kommer de blottade, ytterst nervrika undre hudlagren att torka, därvid framkallande häftiga smärtor. Om man för ändamålets vinnande skall använda olje eller salvförband eller förband med pulver, därom äro meningarna delade; läkarne använda allt efter deras personliga erfarenhet än det ena än det andra medlet.

Vid de svåraste skador, då en tredjedel, hälften eller mer af kroppsytan är förstörd, torde hvarje försök att rädda patientens lif vara fruktlöst. Man får då inskränka sig till att gifva patienten varma stimulerande drycker (buljong, vin) för att på detta sätt höja hjärtverksamhet och kroppstemperatur. Klagar patienten öfver smärtor, bör man söka lindra dessa. Lämpligast och bäst transporteras dylika patienter till sjukhus, hvarest de i vattenbad äro relativt bäst anbrakta. Men är en sådan transport omöjlig, såsom ofta är fallet på landet, eller är patienten för svag, så bör man placera den sjuke på en genom gummiöfverdrag skyddad madrass och täcka kroppen med lakan dränkta i olja.

Vid omfattande men dock icke lifsfarliga förbränningar torde förband med olivolja i form af gasbindor dränkta med detta ämne vara de mest lämpliga. Större brännblåsor böra öppnas. Man bör aktgifva på, särskildt då man anlägger enstaka förband, att genom tillräcklig mängd bomull förhindra sårvätska att bana sig väg utåt. Det är därför ändamålsenligt att mellan de olika bomullslagen anbringa ett stycke vattentätt tyg e. d.

Pulverformiga medel särskildt vismuthbindor verka synnerligen välgörande vid mindre utbredda och vid icke allt för djupt gående brännskador, men de förmå icke att lindra smärtan vid de djupa in i underhudsbindväfven nående förbränningarna.

Mindre förbränningar behandlas med det gamla bepröfvade medlet kalkliniment. Vidare finnas en del specialmedel t. ex. brandol, antiseptin m. fl. Små sår läkas förträffligt med användande af dessa medel.

Omfattande och stora förbränningar kräva i regel en långvarig och omsorgsfull behandling, innan de gå till läkning. Och föga motsvarar det slutliga resultatet alla de ansträngningar, som de kostat. Lyckades det för läkarekonsten att rädda lifvet, så hafva patienterna dock blifvit vanställda genom ärr i ansiktet, hindrade i sin rörelseförmåga genom hårda ärrsträngar, ja många blifva till och med för lifstid hänvisade till främmande hjälp och vård.

Brandsyne- och besiktningsspraxis.

XVIII.

Följande mål, som belyser tolkningen af Br. St. § 2 mom. 2, §§ 8, 15, 16 och 17, samt dessutom belyser § 6 mom. 2 särskildt rörande brandsynenämndens befogenhet i byggnadstekniska hänseenden, torde vara af alldeles särskildt intresse för Tidskriftens läsare, hvarför åt detsamma en mera utförlig redogörelse har ägnats.

Vid brandsyn inom U. stad, som förrättades å det i kvarteret L. belägna Akt. Bol. J. & E. tillhöriga verkstadskomplexet, anmärkte brandsynenämnden vissa bristfälligheter inom verkstäderna samt meddelade föreskrifter af innehåll, att i syneinstrumentet närmare angifna åtgärder skulle vidtagas samt att vissa eldsläckningsredskap skulle anskaffas. Denna brandsyn förrättades den 24 maj 1904.

Vid efterbesiktning den 27 september s. å. befanns, att åtskilligt af hvad sålunda föreskrifvits, icke blifvit af vederbörande fullgjordt.

Med anledning häraf instämde allmänne åklagaren ledamöterna i bolagets styrelse: E., O. och G., af hvilka den förstnämnde var bolagets verkställande direktör, till rådhusrätten i U. med yrkande:

att de såsom ansvarige för bolagets underlåtenhet att fullgöra, hvad vid brandsynen föreskrifvits, måtte dömas till ansvar; samt

att de måtte föreläggas att skyndsamt verkställa de meddelade föreskrifterna.

Åklagarens talan bestreds af E. och hans medparter, under framhållande, bl. a.:

att kvarteret L. icke tillhörde den reglerade stadsplanen;

att de vid brandsynen anmärkta bristfälligheterna blifvit afhjälpta genom åtgärder, hvilka till lika effektivitet som de af synenämnden föreskrifna, ledde till det åsyftade ändamålet; samt

att synemännen i flera afseenden öfverträdt sin befogenhet.

Rådhusrättens utslag den 14 november 1904 lyder:

att vidkommande af E. och hans medparter gjord invändning därom, att fastigheterna, å hvilka de af brandsynenämnden anmärkta bristfälligheterna förefunnits, skulle vara belägna utom den för staden gällande stadsplanen och sålunda belägna utom Br. O. domvärjo, funne rådhusrätten berörda invändning icke förtjäna afseende, enär, i målet upplyst blifvit, att kvarteret L. tillhörde stadens planlagda område; och

att, enär det ålegat E. och hans medparter i deras egenskap af styrelseledamöter i bolaget tillse, att brandsynenämndens föreskrifter blifvit fullgjorda;

men E. och hans medparter detta underlåtit, alltså och med stöd af 15 § i Br. St. dömdes E. och hans medparter, för hvad de låtit komma sig till last, att hvar för sig böta 20 kronor, och förelades dem, vid vite af 50 kronor för dem hvar, att senast en månad efter det, utslaget vunnit laga kraft, hafva afhjälpt de anmärkta bristfälligheterna.

Öfver detta utslag anförde E. och hans medparter besvär.

De vidhöllo sina förut framställda invändningar och anförde ytterligare, att det, jämlikt 8 § i Br. St. jämförd med 10 § i samma stadga, icke tillkomme rådhusrätten att stadga vite för underlåtenhet att afhjälpa de anmärkta bristfälligheterna.

Åklagaren bestred ändringssökandet.

Svea Hofrätt yttrade i utslag den 7 april 1905:

a t t, enär, enligt hvad i målet vore ostridigt, det ålegat E. i egenskap af verkställande direktör uti bolaget att ombesörja fullföljandet af ofvan omförmälda, vid brandsynen meddelade föreskrifter; samt

a t t, emot hvad sålunda förekommit, någon omständighet icke blifvit i målet ådagalagd, på grund hvaraf jämväl O. och G. kunde anses vara för försummelsen ansvarige,

b l e f v e, med ändring af rådhusrättens utslag, i hvad det anginge O. och G., den mot dem i målet förda talan ogillad; samt

a t t, hvad beträffade målet i öfrigt, Hof-R:n ej funne skäl att göra ändring i rådhusrättens utslag, såvidt genom detta E. blifvit ådömd ansvar; och

b l e f v e utslaget i fråga om det E. meddelade föreläggandet på det sätt fastställt, att E., i egenskap af verkställande direktör i bolaget, vid det af rådhusrätten för honom stadgade vitet, förelades att inom en månad från Hof-R:ns utslagsdag hafva fullgjort de vid föremälda brandsyn af nämnden meddelade föreskrifter, som ej sedan blifvit fullgjorda.

E. fullföljde besvären. Åklagaren yrkade fastställelse af Hof-R:ns utslag.

Sedermera ingaf E. till bevis därom, att de principer, han sökt göra gällande, blifvit godkända af K. B. i V. län, ett af denna myndighet den 21 oktober 1907 meddeladt, laga kraftvunnet utslag med anledning af de besvär, som E. anfört öfver magistratens i U. resolution den 25 juni 1906, hvarigenom faststälts, att vid brandsyn i bolagets fastigheter den 22 maj 1906 meddelad föreskrift, att gjuteriet samt taket i smedjan skulle reveteras eller plåtklädas, blifvit upphäfd. K. B. hade undanröjt magistratens beslut af det skäl, att det författningsenligt icke tillkommit syneförrättarne att meddela dylika föreskrifter, utan sådan fråga borde, efter behörig anmälan, i första hand prövas och afgöras af byggnadsnämnden. (Man jämföre härmed den af Brandchefen i Gefle, major O. von Malmborg, på Svenska Brandchefsföreningens årsmöte i Göteborg 1910 uttalade åsikten att "vid brandsynen bör med en viss försiktighet förfaras, så att ej vid brandsynen föreskrifves sådant, som det ligger inom annan myndighets område att besluta". Se protokollet 1910 § 6, 3:o, sid. 19 samt T. f. B. n:o 4, 1910).

Emellertid hade, under det målet verserade vid rätten, ånyo hållits brandsyn å bolagets fastighet i kvarteret L. den 23 maj 1905, och hade brandsynenämnden därvid åter meddelat vissa föreskrifter, bl. a. i afseende å gjuteriet och smedjan.

Äfven dessa förelägganden underlät E. att fullgöra.

Åklagaren instämde då ånyo E. till rådhusrätten i U. med yrkande:

a t t, som vid efterbesiktning, hvilken förrättats den 21 september 1905, nyss berörda af synenämnden meddelade föreskrifter ej fullgjorts, E. måtte för den underlåtenhet, hvartill han sålunda gjort sig skyldig, dömas till ansvar; samt

a t t honom måtte varda ålagdt vid vite att fullgöra brandsynenämndens föreskrifter.

E. bestred åtalet under invändning:

a t t ifrågavarande byggnader blifvit uppförda, innan kvarteret, inom hvilket de voro belägna, blifvit planlagdt;

a t t det ankomme på Byggnadsnämnden och icke på Brandsynenämnden att vaka öfver efterlefnaden af stadens byggnadsordning (se Br. St. § 6 mom. 2, som

säger något annat; jämför dock nyss anförda citat af major von Malmborg!); samt

a t t någon eldfara icke föreläge i fråga om omförmälda byggnader.

Rådhusrättens utslag, gifvet den 11 december 1905, yttrar:

a t t, enär E. medgifvit, att de vid brandsyn i maj 1905 anmärkta brister rörande ofvanberörda, bolaget tillhöriga, smedja och gjuteri icke varit afhjulpna till efterbesiktningen den 21 september 1905;

a l l t s å, och utan afseende å hvad E. till fredande från åtalet anfört, dömdes E. jämlikt 15 § Br. St. för hvad han sålunda låtit komma sig till last, att böta 20 kronor, hvarjämte E. förelades, vid vite af 50 kronor, att senast en månad efter det rådhusrättens utslag vunnet laga kraft hafva "fullgjort anmärkta brister".

E. anförde besvär och yrkade ogillande af den mot honom förda talan.

Hof-R:n fann, enligt utslag den 26 mars 1906, skäl ej vara anförda, som föranledde ändring i rådhusrättens utslag; dock att den tid, inom hvilken det ålåde E. att, vid det af rådhusrätten stadgade vite, hafva fullgjort de vid brandsynen meddelade föreskrifterna, bestämdes till en månad från Hof-R:ns utslagsdag.

E. fullföljde sina besvär. Åklagaren yrkade fastställelse af Hof-R:ns utslag. Han framhöll, bl. a., att brandsynenämndens beslut icke blifvit i laga ordning, på sätt i Br. St. stadgades, af E. öfverklagadt och således egde gällande kraft.

Målen afgjordes efter cirkulation i ett sammanhang den 27 oktober 1908 i Högsta Domstolen.

Därvid yttrade Just. R. Frih. M. v. W.: "Enär de vid brandsynerna den 24 maj 1904 och den 23 maj 1905 meddelade föreskrifter icke blifvit öfverklagade, efter ty i 17 § 1 mom. af Br. St. för rikets städer sägs;

ty ock som i förevarande mål ej kan komma under bedömande, huruvida, såsom E. uppgifvit, men allm. åklag. bestridt, den synade fastigheten ligger utom U. stads planlagda område och nämnda föreskrifter förty varit obehörigen meddelade,

samt synemännen ej heller kunna anses hafva i afseende å beskaffenheten af de meddelade föreskrifterna, gjort sig skyldiga till sådant öfverskridande af sin befogenhet, att, såsom E. jämväl invändt, deras beslut af dylik anledning ej må af domstol tillämpas;

alltså, och då i fråga om de vid hvardera synen meddelade föreskrifter är upplyst, att desamma ej föredn i anledning af samma syn hållna efterbesiktningen blifvit i allo verkställda,

samt E., såsom bolagets verkställande direktör, är ansvarig för de sålunda inträffade försummelserna; pröfvar jag, jämlikt det af rådhusrätten åberopade lagrum, rättvist fastställa det slut, hvartill domstolarna kommit i fråga om E:s fällande till ansvar för omförmälda försummelser;

men enär, enligt min mening, de vid hvardera synen meddelade föreskrifter ej äga tillämpning längre än till nästa års brandsyn,

varda de E. af domstolarne meddelade vitesföreläggandena af mig undanröjda".

Detta yttrande är i flera afseenden intressant och lärorikt, ty det visar verkan af underlåtenhet att inom i Br. St. föreskrifven tid öfverklaga brandsynenämndens beslut (Se Br. St. § 17 mom. 1). Vidare gifves i andra punkten hänvisning till, att det ej tillkommer domstol utan administrativ myndighet att afgöra frågor, som i stycket omförmälas. I tredje punk-

ten uttalas, att brandsynenämnden icke kan anses hafva öfverskridit sin befogenhet genom de meddelade föreskrifterna (jämför K. B:s ofvan anförda utslag och våra tidigare citat och hänvisningar till Br. St. § 6 mom. 2). Slutligen anföres i sjunde punkten, att vid en brandsynförrättning på grund af gjorda anmärkningar utfärdade föreskrifter ej äga tillämpning längre än till nästa års brandsyn inom samma objekt.

Just. R:t S., med hvilken Just. R:t B—n och C—l. instämde, utlät sig:

”Jag finner ej skäl att göra ändring i Hof-R:ns den 7 april 1905 meddelade utslag, såvidt talan mot detsamma blifvit fullföljd; dock att den tid, inom hvilket det åligger Eriksson vid det i rådhusrättens utslag den 14 november 1904 stadgade vite att hafva fullgjort de vid brandsynen den 24 maj 1904 gifna föreskrifter, som ej redan blifvit fullgjorda, bestämmes till två månader från samma dag.

Vidkommande E:s besvär öfver Hof-R:ns utslag den 26 mars 1906, så enär af handlingarna i målet framgår, att de vid brandsynen den 23 maj 1905 anmärkta brister, om hvilka nu är fråga, redan vid brandsynen den 24 maj 1904 utgjort föremål för anmärkning,

finner jag, med ändring af Hof-R:ns sist omförmälda utslag, E:s försummelse i afseende å afhjälpan det af dessa brister icke böra föranleda vidare ansvarspåföljd än den här ofvan för underlåtenhet att fullgöra de vid synen den 24 maj 1904 meddelade föreskrifterna af mig ådömda;

och varder Hof-R:ns utslag den 26 mars 1906, i hvad därigenom ytterligare föreläggande meddelats om afhjälpan af samma brister, af mig undanröjdt”.

Om detta yttrande se ofvan anförda om förra yttrandets sjunde punkt!

Just. R:t B—g, med hvilken Just. R:n L. och C—n instämde, yttrade:

”Jag finner ej skäl att göra ändring i Hof-R:ns båda utslag, såvida E. blifvit dömd till ansvar.

Beträffande åter de honom meddelade förelägganden, så enär, efter det vid brandsyn den 22 maj 1906 de föregående år meddelade föreskrifter i fråga om revetering eller plåtklädnad af gjuteriet och taket å smedjan förnyats och magistraten fastställt synemännens beslut, men K. B. i V. län genom utslag den 21 oktober 1907 upphävt de af synemännen meddelade föreskrifter;

ty och då följaktligen ofvannämnda förelägganden icke vidare kunna äga tillämpning, vardade de af mig undanröjda”.

K. M:ts utslag affattades i enlighet med denna sist anförda mening.

Sålunda lämna K. M:ts utsl. svar på frågorna om verkan af, att af brandsynenämnd meddelade föreskrifter icke blifvit enligt Br. St. § 17 mom. 1 öfverklagade,

om i målet kunde komma under bedömande, huruvida föreskrifterna, såsom rörande en utom stadens planlagda område belägen fastighet, vore obehörigen meddelade;

om, sedan ansvar ådömts för underlåtenhet att fullgöra af en brandsyn anmärkta brister och föreläggande meddelats i sådant hänseende, samt en annan brandsyn gjort anmärkning rörande samma brister, dylikt ansvar och föreläggande finge ånyo ifrågakomma; samt

om verkan däraf, att af en tredje brandsyn meddeladt föreläggande rörande merberörda brister blifvit i anledning af anförda besvär af K. B. upphäfdt.

Samtliga frågor äro ju af fundamental betydelse för brandsynförrättningarnas rätta bedrifvande, hvarför vi ägnat målet en mera ingående uppmärksamhet.

—f.

Efterräkningar.

I en artikel i T. f. B. 1910, sid. 93, framhåller O. v. M.:

»Att brandkåren, utan att därtill förut hafva utverkat sig tillstånd, vid öfningar reser stegar mot enskilda husägares byggnader och tak, bestiger desamma samt uppdrager slang och gifver vatten från desamma, är under alla förhållanden ett egenmäktigt förfarande, som väcker berättigad harm och kan gifva anledning till efterräkningar».

Här föreligger prejudikat i dylikt mål.

Brandkåren i S. hade, utan att förut hafva ått sig utverkat tillstånd därtill, företagit »sprutöfning» vid tvenne fastigheter tillhöriga W. och K. Därvid uppstod skada på fastigheterna, värderad till 50 kronor. W. och K. begärde ersättning ur stadens kassa, hvilket dock förvägrades dem. De hänvände sig till brandchefen, hvilken ock ställde sig afvisande.

W. och K. instämde då brandchefen till R. R:n i S. och yrkade, att han, då han såsom ledare af öfningen vore för skadan ansvarig, måtte förpliktas att till W. och K. utgifva kr. 50.

R. R:n i S. fann genom utslag yrkandet ej kunna bifallas.

W. och K. besvärade sig.

Hof-R. utlät sig: Då genom hvad i målet förekommit, måste anses utredt, att vid ifrågakomma sprutöfning skada till värde af 50 kronor tillfogats W:s och K:s i målet omförmälda byggnader, samt brandchefen såsom ledare för öfningen vore för denna skada ansvarig, blefve, med ändring af R. R:ns utslag, brandchefen förpliktad att till vederparten i skadeersättning genast utgifva emot kvitto 50 kronor.

Brandchefen anförde underdåniga besvär.

H. D. fann emellertid skäl ej vara anförda ledande till ändring i Hof-R:ns öfverklagade utslag.

Från eget land.

Regeringen har nu (oktober) promulgerat lagen om förekommande och släckning af skogseld. Den nya lagen träder i kraft den 1 januari 1915.

Litteratur.

Sveriges Kommunallagar af den 21 mars 1862 sådana de gälla från den 1 juli 1913 af Gustaf A. Aldén. Stockholm. Lars Hökerbergs förlag, 1913. Kr. 1: 25.

Den välkände författaren har genom arbetet skaffat en prisbillig edition af själfva texten kommunallagarne, hvilken vid behof kan vara tillgänglig som uppslagsbok.

Arbetet börjar med en inledande öfversikt af 1913 års ändringar i kommunallagarne. Vid utarbetandet af editionen för öfrigt äro de nya paragraferna och bestämmelserna utmärkta genom linjer i marginalen.

Arbetet afslutas med ett öfverskådligt register, hvilket i hög grad underlättar uppsökandet af det man önskar.